

ANEMON

MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

ULUSAL HAKEMLİ DERGİ
ISSN: 2147-7655

CİLT/VOL: 1 SAYI/NO:1
YIL/YEAR: HAZİRAN/JUNE 2013

ANEMON

MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER DERGİSİ

Sahibi

Muş Alparslan Üniversitesi Adına
Prof. Dr. Nihat İNANÇ (Rektör)

Editör

Doç. Dr. Emin ÇELEBİ

Editör Yardımcıları

Doç. Dr. Abdülcelil BİLGİN
Yrd. Doç. Dr. Cemil ORUÇ
Yrd. Doç. Dr. Ercan ÇAĞLAYAN
Yrd. Doç. Dr. Veli SIRIM

Yayın Kurulu

Prof. Dr. Bayram COŞKUN
Prof. Dr. Fethi Ahmet POLAT
Prof. Dr. Hasan ÇİFTÇİ
Doç. Dr. Abdullah KIRAN
Doç. Dr. Abdülcelil BİLGİN
Doç. Dr. Emin ÇELEBİ
Yrd. Doç. Dr. Cemil ORUÇ
Yrd. Doç. Dr. Ercan ÇAĞLAYAN
Yrd. Doç. Dr. Fikret GEDİKLİ
Yrd. Doç. Dr. İsmet KESEN
Yrd. Doç. Dr. Kadir ÜÇAY
Yrd. Doç. Dr. M. Kamil COŞKUN
Yrd. Doç. Dr. Nurullah ULUTAŞ
Yrd. Doç. Dr. Reşat AÇIKGÖZ
Yrd. Doç. Dr. Süleyman AYDENİZ
Yrd. Doç. Dr. Veli SIRIM

Sekreteryaya

Arş. Gör. Bahattin ÇATMA
Arş. Gör. Berat ÇİÇEK
Arş. Gör. Kübra KULAKLIKAYA
Arş. Gör. Önder TİLCİ

Grafik Tasarım

Erdal YILDIZ

Danışma Kurulu/Advisory Board

Prof. Dr. Adnan DEMİRCAN (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Ahmet AĞIRAKÇA (Mardin Artuklu Üniversitesi), Prof. Dr. Alev SINAR UĞURLU (Uludağ Üniversitesi), Prof. Dr. Ali TAŞKIN (Cumhuriyet Üniversitesi), Prof. Dr. Ali UZUN (19 Mayıs Üniversitesi), Prof. Dr. Bayram COŞKUN (Muş Alparslan Üniversitesi), Prof. Dr. Bilal ERYILMAZ (İstanbul Medeniyet Üniversitesi), Prof. Dr. Bilgehan PAMUK (Gaziantep Üniversitesi), Prof. Dr. Erdoğan ERBAY (Atatürk Üniversitesi), Prof. Dr. Eyüp G. İSPİR (Gazi Üniversitesi, TODAİE), Prof. Dr. M. Faysal GÖKALP (Uşak Üniversitesi), Prof. Dr. Fethi Ahmet POLAT (Muş Alparslan Üniversitesi), Prof. Dr. Hasan ÇİFTÇİ (Muş Alparslan Üniversitesi), Prof. Dr. Hüsamettin ERDEM (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. İsmail TAŞ (Şırnak Üniversitesi), Prof. Dr. Kazım YOLDAŞ (Bingöl Üniversitesi), Prof. Dr. Mehmet Hüseyin BİLGİN (İstanbul Medeniyet Üniversitesi), Prof. Dr. M. Sait ŞİMŞEK (Necmettin Erbakan Üniversitesi), Prof. Dr. Mahfuz SÖYLEMEZ (İstanbul Üniversitesi), Prof. Dr. Mustafa AYDIN (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Mustafa ÖZTÜRK (Çukurova Üniversitesi), Prof. Dr. Ramazan YELKEN (Selçuk Üniversitesi), Prof. Dr. Şamil DAĞCI (Ankara Üniversitesi), Prof. Dr. Şehabettin YALÇIN (Kâtip Çelebi Üniversitesi), Prof. Dr. Şehmus DEMİR (Atatürk Üniversitesi), Prof. Dr. Tuncer ASUNAKUTLU (Muğla Üniversitesi), Prof. Dr. Turgay UZUN (Muğla Üniversitesi), Prof. Dr. Veli URHAN (Gazi Üniversitesi), Prof. Dr. Yasin AKTAY (Yıldırım Beyazıt Üniversitesi), Doç. Dr. Abdullah KIRAN (Muş Alparslan Üniversitesi), Doç. Dr. Ali UTKU (Atatürk Üniversitesi), Doç. Dr. Bülent SÖNMEZ (Dicle Üniversitesi), Doç. Dr. Emin ÇELEBİ (Muş Alparslan Üniversitesi), Doç. Dr. Erdal BAYKAN (Yüzüncü Yıl Üniversitesi), Doç. Dr. Hasan ÇİÇEK (Yüzüncü Yıl Üniversitesi), Doç. Dr. Mustafa ÇEVİK (Adıyaman Üniversitesi), Doç. Dr. Mustafa YAĞBASAN (Fırat Üniversitesi), Doç. Dr. Yılmaz KARADENİZ (Muş Alparslan Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Ahmet AKKAYA (Adıyaman Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Ahmet YAYLA (Yüzüncü Yıl Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Ercan ÇAĞLAYAN (Muş Alparslan Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. İbrahim KESKİN (Muş Alparslan Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. İskender DÖLEK (Muş Alparslan Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Mustafa TATAR (Yüzüncü Yıl Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Naim ÜRKMEZ (Erzurum Teknik Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Ömer Tuğrul KARA (Çukurova Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Recep Arslan (Muş Alparslan Üniversitesi), Yrd. Doç. Dr. Yusuf BATAR (Muş Alparslan Üniversitesi)

ANEMON MŞÜ Sosyal Bilimler Dergisi yılda en az iki sayı olarak yayınlanan ulusal hakemli bir dergidir. ANEMON'da yayınlanan yazıların bilimsel ve hukukî sorumluluğu yazarlarına aittir. Yayınlanan yazıların bütün yayın hakları Muş Alparslan Üniversitesi'ne ait olup, yayıncının izni olmadan kısmen veya tamamen basılamaz, çoğaltılamaz veya elektronik ortama taşınamaz.

İletişim:

Tel: 0 436 249 49 49 - 1201 - Fax: 0 436 213 00 28

Web: www.alparslan.edu.tr / e-mail: sosbildergi@alparslan.edu.tr

Adres: Muş Alparslan Üniversitesi / Rektörlük

BU SAYININ HAKEMLERİ

- Prof. Dr. Bayram COŞKUN (Muş Alparslan Üniversitesi)
Prof. Dr. Fethi Ahmet POLAT (Muş Alparslan Üniversitesi)
Prof. Dr. Hasan ÇİFTÇİ (Muş Alparslan Üniversitesi)
Prof. Dr. Mehmet Hüseyin BİLGİN (İstanbul Medeniyet Üniversitesi)
Doç. Dr. Abdullah KIRAN (Muş Alparslan Üniversitesi)
Doç. Dr. Abdülcelil BİLGİN (Muş Alparslan Üniversitesi)
Doç. Dr. Ali SAYILIR (Muş Alparslan Üniversitesi)
Doç. Dr. Hasan ÇİÇEK (Yüzüncü Yıl Üniversitesi)
Doç. Dr. İbrahim ERDOĞAN (Muş Alparslan Üniversitesi)
Doç. Dr. Mehmet ÖNAL (İnönü Üniversitesi)
Doç. Dr. Mustafa ÇEVİK (Adıyaman Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Ahmet AKKAYA (Adıyaman Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Cemil ORUÇ (Muş Alparslan Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Hüseyin DOĞAN (Muş Alparslan Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. İskender DÖLEK (Muş Alparslan Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. İsmet KESEN (Muş Alparslan Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Kadir ÜÇAY (Muş Alparslan Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. M. Kamil COŞKUN (Muş Alparslan Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Nurullah ULUTAŞ (Muş Alparslan Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Ömer Faruk ALTUNÇ (Muş Alparslan Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Ömer Tuğrul KARA (Çukurova Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Reşat AÇIKGÖZ (Muş Alparslan Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Serdal SEVEN (Muş Alparslan Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Süleyman AYDENİZ (Muş Alparslan Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Şahin EFİL (İnönü Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Veli SIRIM (Muş Alparslan Üniversitesi)
Yrd. Doç. Dr. Yusuf BATAR (Muş Alparslan Üniversitesi)

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

**SİYASETİN KÜLTÜREL VE SOSYAL HAYATTAKİ YANSIMALARI
BAĞLAMINDA “ENSÂR VE MUHACİR” KAVRAMLARI /
REFLECTIONS OF THE POLITICS ON THE CULTURAL AND SOCIAL LIFE
IN THE CONTEXT OF THE CONCEPTS; “ANSAR AND MUHADJIR”**

Adnan DEMİRCAN

7-16

**THE ARAB SPRING AND THE CHANCE OF
DEMOCRATIC TRANSFORMATION IN SYRIA /
ARAP BAHARI VE SURİYE’DE DEMOKRATİK DÖNÜŞÜM İMKANI**

Abdullah KIRAN

17-33

**WHITEHEAD’IN MEDENİYETLEŞMEYE İLİŞKİN DÜŞÜNCELERİ/
WHITEHEAD’S THOUGHTS ON CIVILISATION**

Kasım MOMİNOV

35-44

**DELİLİK VE ESER YOKLUĞU: BİR SINIR DENEYİMİ OLARAK DELİLİK /
MADNESS AND THE ABSENCE OF AN OEUVRE:
MADNESS AS A BOUNDARY EXPERIENCE**

Ümit KARTAL

45-54

**BİLGİ YÖNETİMİ VE EĞİTİM YÖNETİMİNE UYGULAMASI /
KNOWLEDGE MANAGEMENT AND APPLICATION
OF EDUCATIONAL MANAGEMENT**

İsmet KESEN

55-85

**EĞİTİM MÜFETTİŞLERİNE GÖRE MESLEKTAŞ İZLENİMİ /
COLLEAGUE IMPRESSION ACCORDING TO EDUCATION INSPECTORS**

Müzeyyen ÖVÜR – R. Şamil TATIK

87-104

**OKUL YÖNETİCİLERİNİN REHBERLİK HİZMETLERİNE BAKIŞ
AÇILARI ÜZERİNE OKUL REHBER ÖĞRETMENLERİNİN GÖRÜŞLERİ/
PERCEPTIONS OF SCHOOL GUIDANCE TEACHERS ON SCHOOL
ADMINISTRATORS’ PERSPECTIVES ABOUT GUIDANCE SERVICES**

İbrahim Hakan KARATAŞ Murat POLAT

105-124

**ÇOCUK EDEBİYATINDA YAŞ GRUPLARINA
GÖRE KİTAPLAR VE ÖZELLİKLERİ /**
FEATURES OF JUVENILE BOOKS ACCORDING TO
AGE GROUPS IN CHILDREN'S LITERATURE

Ferhat ÇİFTÇİ
125-138

**DERLEME SÖZLÜĞÜ'NDE AYAKKABI VE
AYAKKABICILIKLA İLGİLİ SÖZ VARLIĞI**
VOCABULARY ABOUT SHOES AND SHOE-
MAKING IN GLOSSARY OF REVIEW

Murat PARLAKPINAR
139-154

**KÜLTÜR FARKLILIKLARI EKSENİNDE GİRİŞİMCİLİK
ANLAYIŞINDAKİ DEĞİŞİMLER VE YABANCI GİRİŞİMCİLİK /**
THE VARIATIONS IN ENTREPRENEURSHIP PERCEPTION AS PART
OF CULTURAL DIVERSITY AND FOREIGN ENTREPRENEURSHIP

Hayriye BAŞCI NUR Filiz ERATAŞ
155-171

**KÜRESELLEŞME BAĞLAMINDA KALKINMA
POLİTİKALARINA SOSYOLOJİK BİR BAKIŞ /**
A SOCIOLOGICAL PERSPECTIVE TO DEVELOPMENT
POLICIES IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION

Atik ASLAN
173-190

**YALIN LOJİSTİK AÇISINDAN KONAKLAMA İŞLETMELERİNİN TEDARİK
ZİNCİRİ YAPISI VE KARŞILAŞTIRMALI BİR MALİYET ANALİZİ/**
SUPPLY CHAIN STRUCTURE OF ACCOMMODATION ENTERPRISES IN
TERMS OF LEAN LOGISTICS AND A COMPARATIVE COST ANALYSIS

Halil SAVAŞ İsmail KILIÇ
191-222

TEZ TANITIM VE DEĞERLENDİRME /
INTRODUCTION AND ASSESMENT OF A THESIS

Ayhan BİLMEZ
223-126

ÇOCUK EDEBİYATINDA YAŞ GRUPLARINA GÖRE KİTAPLAR VE ÖZELLİKLERİ

FEATURES OF JUVENILE BOOKS ACCORDING TO AGE GROUPS IN CHILDREN'S LITERATURE

Ferhat ÇİFTÇİ *

Özet

Çocukluk dönemindeki okuma süreci, bu dönem için yazılan kitapların taşınması gereken özellikler ve bunlarla ilgili birtakım hususlar, çocuk edebiyatı kapsamında değerlendirilmektedir. Bu değerlendirme başlıklarından birini, yaş seviyelerine göre çocuk kitapları oluşturmaktadır. Bu kitapların bulunması gereken özellikler, doğru sonuçlar almak adına sürekli dillendirilmekte ve bu doğrultuda bazı tasniflere gidilmektedir. Çünkü çocuğun kitap okumasıyla doğrudan ilgili olan yaş seviyesi, çocuk edebiyatının içerdiği tezlerin amacına ulaşmasında kilit rol oynamaktadır. Bu bakımdan, seçilecek bir çocuk kitabının doğru zamanda doğru çocukla buluşması, bu edebiyat olayının sağlıklı bir şekilde gerçekleşmesini sağlayacaktır. Bu makalede, çocuk edebiyatı ve kapsamında yer alacak kitaplara dair birtakım temel değerlendirmelerde bulunularak bunların yaş gruplarına göre sınıflandırılması üzerinde durulmuştur. Ayrıca bazı yaklaşımlar ileri sürülerek çocuğun dünyası ile kitapların dünyası arasında doğru bir ilişki kurulması gerektiğine değinilmiştir.

Anahtar kelimeler: Çocuk, çocuk edebiyatı, çocuğa yönelik, yaş gurupları, yaş guruplarına göre kitaplar.

Abstract

Reading process in childhood, the features that juvenile books should contain and some particularities related to those books are being evaluated in the context of Children's Literature. One of the primary headings in this evaluation is Juvenile Books According to Age Groups. To perceive healthy results, the features they should contain are being articulated continuously and some classifications are being done. As age group is directly related to child's reading process, it has a key role in the accomplishment and assertion of the thesis of Children's Literature. In this respect, bringing together the proper book with the proper child will provide a healthy occurrence for this literary event. In this article, some basic evaluations are made about Children's Literature and juveniles and their classification according to age groups is pointed out. In addition, some opinions can be invoked that is emphasized to establish the relationship between the world of books with the world of child.

Keywords: Child, children's literature, for children, age groups, books according to age groups.

* Okutman, Muş Alparslan Üniv., fe.ciftci@alparslan.edu.tr

1. Giriş

İnsanoğlunun yaşamında birtakım dönemler vardır. Bunlar, çocukluk, gençlik ve yaşlılık olarak karşımıza çıkar. Bu dönemlerin kendine has özellikler ve tecrübeler barındırdığı bir gerçektir. Tabii ki bunların aralarında keskin bir ayrım yapmak kolay değildir. Fakat insanoğlunun yaşam tecrübesini ortaya koyduğu orta yaşları doğuran güçlü bir çocukluk döneminden bahsetmek mümkündür. Çocukluk, insanın gençlikten önceki çağı¹ olarak tanımlandığına göre, bir kesiklikten değil, gelişimden ve devamdan bahsetmek daha doğrudur. Bu bakımdan çocukluk döneminde edinilen her türlü bilgi ve donanımın ileri zamanlar için önemli olduğu üzerinde durulmaktadır. Bu anlayışa göre çocukluk, ileri zamanlar için bir çeşit depo işlevi görmektedir. Bu yüzden bu dönemin verimli geçmesi gerektiği sıkça dile getirilmektedir. Bu verimliliği sağlayacak en önemli şeylerden biri okumadır. Okuma, gelişimi güzel bir şekilde yapılacak bir faaliyet değildir. Her şeyden önce, edinilmiş/edinilecek önemli bir beceridir. Bu noktada, okumayı daha anlamlı kılması adına çocuk edebiyatına ihtiyaç duyulmaktadır. Çünkü çocuk edebiyatı, okur-yazarlık konusunun temel taşını oluşturmaktadır.² Fakat bu durum, sadece çocuk edebiyatı kavramının ileri sürülmesiyle eksikliklerin giderileceği anlamına da gelmemelidir. İrdelendikçe durumun farklı boyutlara sahip olduğu görülmektedir. Bu, hem edebiyat hem de çocuk kavramının derin yapısına işaret etmektedir. Bu bakımdan iyi çözümlenmiş çocuk ve edebiyat kavramları ışığında varılacak önemli bir adlandırma olarak çocuk edebiyatı üzerinde durmak gerekir.

Çocuk edebiyatı, adında da anlaşıldığı üzere dönemselsel bir nitelik taşımaktadır. Bu dönemselliğin kitapları da belirleyen önemli bir unsur olduğu açıktır. Çocukluğun bebeklikten ergenliğe kadar olan dönem olduğunu belirten Hasan Güleriyüz, bu dönemin de kendi içinde ayrıldığını söylediğinden sonra, o halde kendine göre kitapları olmalı düşüncesini ileri sürer.³ Bu belirlemeden hareket edildiğinde, çocuk edebiyatının en temel meselelerinden birinin “çocuğa görelik” kavramı ışığında kitapların nitelikleri olduğunu söylemek gerekir. Nitelikli bir kitabın okuyucu ile buluşmama durumu, yetişkinler için okuyucu aleyhinde değerlendirilecek bir şeydir. Çünkü okuyucunun, kitapla ilişkisini kuracak bir kararlılığa ve onu anlama donanımına sahip olması gerekir. Fakat bu, çocuk edebiyatında değişkenlik göstermektedir. Çocuk edebiyatında nitelik, çocukla buluşturulacak bir şey olmakla beraber, daha çok rehber konumundaki kişilerin planlaması gereken bir şey olarak anlaşılmalıdır. Bu anlamda, çocuklar için yazmak, yetişkinler için yazmaktan daha zordur.⁴ Ayrıca bu, doğrudan çocuk seviyesiyle ilgili bir şeydir. Bu bakımdan çocuk edebiyatının nitelikli olma durumu, farklı farklı değişkenlere bağlıdır. Yalnızca birkaç unsurun ortaklığından elde edilecek bir kavram olarak görünmemektedir. Bu yüzden, bu farklı değişkenlere bağlı verilerin toplanıp değerlendirilmesi ve belli ilkeler çerçevesinde çocuk edebiyatı kavramı adı altında yaygınlaştırılması gerekir. Çocuk edebiyatına dair

1 D. Mehmet Doğan, *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*, Yazar Yayınları, Ankara, 2011.

2 Gıyasettin Aytas, “Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü”, *TÜBAR-XIII-/2003-Bahar*, s.157.

3 Hasan Güleriyüz, *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, PegemAkademi Yayıncılık, 2002, s.207.

4 Seyit Battal Uğurlu, “Çocuk Edebiyatı Eleştirisi”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/3, Summer 2010, s.1933.

teorik izahın belli bir kıvama geldiği düşünülürken, eksikliğin daha çok pratik alana ilişkin olduğu görülmektedir. Çocuğa, “Okuduğunuz hikâyeden ne anladınız?” sorusu yöneltildiğinde, ana düşünceyi söylemek yerine hikâyeyi özetlemeye çalışmaktadır diyen Halil Karatay, öğretmenin rehberliğinde gerçekleşecek pratiklerin önemli olduğunu belirtir.⁵ Bu durum, tamamlanması gerekenlerin hem pratik hem de teorik karşılıklar taşıdığını ortaya koymaktadır.

2. Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları

Çocuk edebiyatı, erken çocukluk döneminde başlayıp ergenlik dönemini de kapsayan bir yaşam evresinde, çocukların dil gelişimi ve anlam düzeylerine uygun olarak duygu ve düşünce dünyalarını sanatsal niteliği olan dilsel ve görsel iletilerle zenginleştiren, beğeni düzeylerini yükselten ürünlerin genel adı olarak tanımlanmaktadır.⁶ Bu tanım göstermektedir ki çocuk edebiyatı, çocukluk dönemindeki birçok bileşene bağlı olarak söz konusu olmaktadır. Çocukların dil gelişimi, anlam düzeyleri, sanatsal nitelikleri gibi durumlar, bu bileşenlerden ilk akla gelenlerdir. Ayrıca bu kavram, birtakım roller ortaya koymaktadır. Bu rollerin en başında gelenler “çocukluk” ve “yazarlık”tır. Bunların etkileşimiyle de “kitap” ve “çocuğa görelik” kavramları söz konusu olmaktadır. Edebiyatı bir inşa eylemi olarak düşündüğümüzde, çocuğa göreliği hedeflemesi bakımından yazar özne konumundadır. Ferhan Oğuzkan’ın çocuk edebiyatını, usta yazarlar tarafından özellikle çocuklar için yazılmış olan ve üstün sanat nitelikleri taşıyan eserler olarak tanımlaması⁷, bu açıdan yerindedir. Sever, bunu “çocuk gerçekliğinin iyi bilinmesi”⁸ olarak karşılar. Bu bakımdan, çocuk edebiyatının önde gelen kavramlarına ait özellikler ve olması gerekenler, çocuk edebiyatının işlevi ve gerekliliği için önemli açılımlar barındırmaktadır. Bu kavramların doğru şekilde anlaşılması, çocuk edebiyatına yüklenecek anlamlar için de oldukça önem arz etmektedir. Bunlardan birinde söz konusu olan bir eksiklik, çocuk edebiyatı kurgusunu bozmakla kalmayıp bu alana ilişkin bazı eleştirilerin ileri sürülmesine yol açmaktadır. Bu eleştirilerin, çocuk edebiyatının ontolojik mahiyetine yönelik olduğu gibi eser ve içeriğine ilişkin olarak da dillendirildiği görülmektedir.

Genel bir belirlemeyle söyleyecek olursak, çocukların okuyacağı kitaba, çocuk kitabı denir. Bu çocuk kitaplarının en belirgin yönüdür. Bu belirleme, “çocuğa görelik” kavramsallaştırmasının söz konusu olmasını sağlar. Böylece çocuk ve kitap ilişkisinin özelleştirilmesiyle çocuk kitapları söz konusu olmuş olur. Çocuk kitapları, çocuğun üç yaşına ulaştığı dönemde, onlarla ana dilinin yapı ve işleyişine ilişkin ilk ipuçlarını sunan, dilin ve çizginin anlatım gücünü ve güzelliğini yansıtabilen görsel ve dilsel uyaranlar olarak çocuğun yaşamında yer edinmeye başlar.⁹ Aslında bu, oldukça normal bir durumdur. Çünkü iletişimin basit (sözlü) düzeyden yoğun (yazılı) düzeye varması kaçınılmazdır.

5 Halil Karatay, “Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/1, Winter 2011, s.1409.

6 Sedat Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, Kök Yayıncılık, Ankara, 2007, s. 9.

7 Ferhan Oğuzkan, *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Anı Yayınları, Ankara, 2001. s. 3.

8 Sedat Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, s. 21.

9 Sedat Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, s. 29.

Sosyal çevre, okul yaşantısı bunu gerektirir ve kitaplar, bu gelişimin somut nesnelere olarak bu ilişkiyi sağlamada rol alır. Böylece karşımıza çıkan nesne/kitap, çocuğa görelilik çerçevesinde çocuk kitabı özelliğini kazanmış olur. Tabii ki burada, çocuğa göreliğin farklı kriterler ve verilerle oluşturulma durumu ortaya çıkmaktadır. Çünkü eğitim, belli açılardan karmaşık bir süreçtir ve bu çocuk gibi daha karmaşık bir yapıya yöneldiğinde, bazı planlamaları gerektirmektedir. Bu bakımdan çocuk kitaplarının, çocuklara ait kitaplar olduğu kabulü yetersiz bir belirlemedir ve bu, birçok boyutu göz önünde bulundurarak iyileştirilmelidir.

3. Çocuk Kitaplarında Yaş Gruplarına Göre Sınıflandırma Çalışmaları

Çocuğun birey olarak kabulü ve çocuk psikolojisindeki gelişmeler sonucu eğitimci yazarlar “çocuk edebiyat” kavramını ortaya atmışlardır.¹⁰ Çocuğun belli gelişim dönemlerinden geçtikten sonra yetişkin olabileceği, bu gelişim evrelerine uygun kitaplar yazılmasını zorunlu kılmıştır.¹¹ Bu zorunluluğun ortaya çıkardığı ürünler, çocuk edebiyatı eserleri olarak geçmektedir ve çocukluk döneminin kendi içinde ayrılacağı bazı yaş guruplarını dikkate almak zorundadır. Aksi takdirde, yaş gurubuna uygun olmayan bir çocuk edebiyatı eserinin bir değer sunmak yerine, yıkıcı ve uzaklaştırıcı bir etkide bulunması kaçınılmaz olacaktır. Öte yandan, keskin ayrımlarla çocuğun yaş guruplarından bahsederek değiştirilmez, esnetilemez kitap seviyelerini söz konusu etmek de yanlıştır. Çünkü her çocuk kendi içerisinde ayrı bir gelişim durumuna sahiptir ve genel kategoriler içerisinde bunu dikkate almak gerekmektedir. Bu noktada “çocuğun takvim yaşı” ile “okuma yaşı”¹²kavramlarına başvurmak, yaşanacak sorunları giderecek bir rol oynayabilir. Bu yüzden edebiyat içerisinde çocuk edebiyatı, çocuk edebiyatı içerisinde çocuk kavramı özelleştirilebilirse daha iyi sonuçlar alınabilmesinin önu açılacaktır.

Birçok araştırmacının yaş guruplarıyla ilgili temelde benzer ama birçok hususta da farklı ayrımlar ve değerlendirmeler yaptıkları görülür. Çocuğun takvim yaşı, yaş dönemi, devam ettiği sınıf, okuyacağı edebi türler, edebi türlere yönelik bazı tarzlar, metnin cümle yapısı, tema, yazım tarzı, (el yazısı, matbu) metni anlamaya yönelik sorular vb. durumların bu ayrımlara etki ettiği görülmektedir. Çocuk gelişim süreçlerinde tür ilişkileri üzerinde duran Hasan Güleriyüz, çocuk kitaplarını türlere göre tasnif eder.¹³Bu tasnifte “masal çağı” ve “okul dönem”leri yer alır. Masal çağını çocuğun 3-9 yaşları arasındaki dönemi olarak belirleyen Güleriyüz, okul öncesi dönemi ve ilkokulun 1,2,3. sınıf çağını bu dönem içinde değerlendirir. Ayrıca Beinlich’in bu dönemi, “büyülü düşünüş dönemi” olarak adlandırdığını söyleyen Güleriyüz, türsel ayrımı, içerik ve tarz açısından da, “ilk evre”, “gerçeklere yönelme çağı” (9-12), yaratıcılığın ön planda olduğu “serüven çağı” (12-...) ve “soyut düşünme çağı” (yaratıcılık) olarak dört kategoriyle ele alır.¹⁴

10 Sedat Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, s. 156.

11 Kelime Erdal, *Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları*, Milli Eğitim, S. 178, Bahar 2008, s. 175.

12 Miriam Zeliha Stebler, “Yaş Gruplarına Göre Çocuk Kitapları”, *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (Ed. Tacettin Şimşek), Ankara, 2011. s. 128.

13 Hasan Güleriyüz, *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, s. 214.

14 Hasan Güleriyüz, *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, s. 216-217.

Yaş gruplarına yönelik kitaplarda başka bir tasnif değerlendirilmesi de Serdal Seven'e aittir. Seven, çocuk kitaplarını “tanıma ve algılama kitapları”, “kabartma ve otomatik fırlayan sayfalı kitaplar”, “tekerleme ve yuva şarkısı kitapları”, “resimli ninni kitapları”, “ABC kitapları”, “sayı kitapları”, “kavram kitapları”, “resimli kitaplar”, “sesli kitaplar”, “okul öncesi faaliyet kitapları” (3-6), “okuma yazamaya hazırlık kitapları” şeklinde tasnif eder.¹⁵ Bu tasnifte, çocuk kitaplarının birçok açıdan bir ayrıma tabi tutulduğu görülmektedir. Temelde çocuk gelişimi ve çocuğun ilgi ve alakasına dayalı olan bu yaklaşım; kitabın içeriği, teması, kapağı, türü ile ilgili bir tutum benimsemektedir.

Çocuk kitaplarının taşınması gereken özellikleri, “içyapı” ve “dış yapı”yla ilgili özellikler olarak gören İbrahim Kıbrıs,¹⁶ dikkat çekici olarak çocuk kitaplarındaki anlatımın, Maupassant tarzından Çehov tarzına doğru evrilmesi gerektiği üzerinde durur. Bu ayrımda, basit olay tarzından daha karmaşık durum tarzına doğru bir gidişat söz konusudur. Bu da, doğrudan çocuğun yaşı ve gelişimiyle ilgilidir ve çocuk kitaplarına ilişkin önemli bir belirleme içermektedir. Çocuk kitaplarını, iki ana başlık altında inceleyen Ömer Yılar, bunları “resimli kitaplar” ve “edebî kitaplar” olarak sıralar.¹⁷ Resimli kitaplar, genellikle 0-8 yaş arası -kendi içinde ayrılabilir şekildedir-, edebî kitaplar ise yaş grubu olmayan kitaplar olarak değerlendirilir. Çocuk ve okuma ilişkisini okul öncesi ve sonrası zamanlara ilişkin olarak belli yaşlar çerçevesinde ele alan Yılar, ayrıca, okuma eğilimlerinin kesin çizgilerle belirlenemeyeceğine hükmünde bulunur. Bunu da aile, çevre, ruhsal yapı, yetiştikleri kültürel durum, buldukları sosyoekonomik düzey vb. birçok faktörle ilişkilendirir.¹⁸ Genel bir ayırım yapılması mantığına ek olarak çocuk odaklı bir sınıflandırmaya kapı aralayan bu ifadeler, daha sağlıklı görülmektedir. Daha evvel de belirtildiği üzere, çocuk edebiyatı, zaten kendi adlandırması üzerinden bir sınıflandırma durumuna işaret etmektedir. Buna ilaveten, çocuğa uygunluğun detaylandırılarak farklı sınıflandırmalara kapı aralanması gerekmektedir. Bu da, hem “çocuk edebiyatı” hem de “çocuğa görelilik” kavramları ışığında, “çocuğun takvim yaşı” ve “okuma yaşı”yla tamamlanabilecek bir şeydir.

Bir başka sınıflandırma da, çocuğun ilgi ve ihtiyaçları doğrultusunda devam ettiği sınıfa göre yapılmaktadır. Bu sınıflandırmada da genel bir eğilim olarak çocuk seviyesi ve buna göre edebî türler, bazı kitap içeriklerinin esas alındığı görülmektedir:

1 ve 2. sınıflarda basit masallar, hayvan öyküleri, büyük boyda bol resimli az yazılı kitaplar, boyanacak resimli kitaplar, albümler, oyun kitapları vb.

3. sınıfta efsaneler, masallar, gerçeğe yakın öyküler, başvuru kitapları, çocuk dergileri, vb.

4 ve 5. sınıflarda çocuk romanları, tarih öyküleri, gezi yazıları, biyografiler, anılar,

15 Serdal Seven, *Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı* (Ed. Şener Demirel), Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2010, s. 110-114.

16 İbrahim Kıbrıs, *Çocuk Edebiyatı*, Kök Yayıncılık, Ankara, 2010, s. 39.

17 Ömer Yılar, “Çocuk Yayınları”, *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı* (Ed. Ömer Yılar-Lokman Turan), Pegem Akademi, 2011, s. 44.

18 Ömer Yılar, “Çocuk Yayınları”, *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı* (Ed. Ömer Yılar-Lokman Turan), s 41.

büyükler için yazılmış ünlü eserlerin bu yaş çocuğuna göre uyarlanmış baskıları, şiir kitapları, piyesler, vb.

6. sınıfta şiir, öykü, anı (hatıra), masal, fabl, deneme, tiyatro, mektup,

7. sınıfta şiir, öykü, anı, makale, roman, deneme, söyleşi (sohbet), gezi yazısı, biyografi,

8. sınıfta şiir, öykü, anı, makale, roman, deneme, söyleşi, eleştiri, destan türlerinde metinler.¹⁹

Orhan Okay, zamanında okunmamış bazı eserlerin ilerleyen zamanlarda okunmasının güç olduğu üzerinde durur ve Heidi'yi 10, Polly Anna ve Keloğlan masallarını 12, Binbir Gece Masalları'ndan çocuklara uygun olanları 15, Pol ve Virgine'i 17 yaşına kadar okunması gereken ve ileri yaşlarda okutulması güçleşecek örnek eserler olarak sıralar.²⁰ Bu ifadeleri, telafisi mümkün olmayacak bir okuma durumuna işaret etmesi bakımından dikkate almak gerekir.

Çocuk kitaplarının dağılımı konusunda hem benzerlikler hem de farklılıklar söz konusudur. Fakat bu farklılıkların doğru sonuçlar almak adına pozitif bir durum oluşturması da mümkündür. Teknik bir konu olarak karşımızda duran çocuk kitaplarının yaş gruplarına göre dağılımı, doğru yaklaşımlar ve ayrımlar yapılabildiğinde, çocuk edebiyatı alanına bir gelişme sunmakla beraber, bu kavrama ve alana yöneltilen bazı eleştirilerin de karşılanmasını sağlayacaktır. Bu anlamda, çocuk edebiyatının bu teknik konusu, niteliğe ilişkin belirlemeler bakımından oldukça önemlidir. Öte yandan, bu teknik belirlemelerin alan içi değerlendirmeler olarak kalması, başka bir problem durumuna işaret eder. Çünkü sadece yaş gruplarına göre kitap dağılımı konusunda yetersizlikler yoktur. Bu, biraz da okuma kavramının toplumsal karşılık bulamamasıyla da ilintili bir durum olarak görülmelidir. Bir çocuğun okuma durumunu iyileştirecek sosyal, kültürel bir atmosfer yoksa iyi belirlemeler eşliğinde sunulmuş çocuk kitaplarının varlığı da anlamsız kalmaktadır.

4. Yaş Gruplarına Göre Kitaplar

Çocuk kavramını merkeze aldığımızda, çocuğun gelişimine bağlı olarak yaş gruplarına ilişkin genel bir ayırım yapmak mümkündür. Dört aşamadan oluşan çocukluk döneminin birinci evresi doğumdan yaklaşık üç hafta oluncaya kadar, ikinci evresi on sekizinci aya kadar, üçüncü evresi 6-7 yaşına kadar, dördüncü evresi ise ergenlik dönemine kadar sürmektedir.²¹ Ayrıca çocukluk dönemini, “okul öncesi dönem” (0-6 yaş), “okul dönemi” (7-11 yaş) ve “yetişkinlik dönemi” (12-16 yaş) olarak da ayırmak mümkündür.²² Çeşitli durumlar dikkate alınarak bu tasnif değiştirilebilir. Fakat kesin olan, çocukluk döneminin belli bir gelişim seyrine sahip olduğudur. Bu yüzden çocuk gelişimine bağlı

19 Osman Gündüz-Tacetin Şimşek, *Anlama Teknikleri 1 Uygulamalı Okuma Eğitimi El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2011, s. 57.

20 Osman Gündüz-Tacetin Şimşek, *Anlama Teknikleri 1 Uygulamalı Okuma Eğitimi El Kitabı*, s.63.

21 Tacettin Şimşek, Fatih Yalçın, Yasin Mahmut Yakar, “Çocuk ve Edebiyat”, *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (Ed. Tacettin Şimşek), Ankara, 2011. s. 11.

22 Ali Fuat Bilkan, “Çocuk Edebiyatı –Kavram ve Mahiyet”, *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S.104-105, s.7.

olarak yaş guruplarına ve seviyelerine uygun kitaplar seçilmek zorundadır. Bu, oldukça doğal bir durumdur. Metnin anlaşılma düzeyinden tutun da renk, punto ve görsel destekleme unsurları, bu durumda dikkat edilmesi gereken önemli içermelere sahiptir. Algıyı oluşturan ve zihin dünyasında somutlaşacak olan bu göstergeler, çocuk edebiyatı metinleri için üzerinde dikkatle durulması gereken hususlar olarak anlaşılmalıdır. Bu yüzden, bu konuda yapılacak yanlışların çocuğun zihninde oluşturacağı tahribatın önüne geçmek için dikkatli olunması gerekmektedir. Çünkü yanlış bir girdi, sadece bulunulan zaman diliminde anlamsız olarak karşımızda olmayıp ilerisi için de bir engel oluşturmaktadır.

4.1. 1-3 Yaş Grubu İçin Kitaplar

Kitabın çocuk algısındaki ilk izlenimleri nesne boyutunda değerlendirilmelidir. Çünkü çocuk, bu yaş diliminde çeşitli fiziksel becerileri kazanmış olarak oldukça hareketli bir konumdadır ve kitap ona kaldırabileceği, dokunmaktan zevk alacağı ve renklerinden haz alacağı bir nesne olarak görünmektedir.²³ Fikret Uslucan, bu konuya ilişkin olarak çocukların görme, dokunma ve tatma duyularını kullanmalarına ve bunların sıralamasına dikkat çeker.²⁴ Bu yüzden çocuğun kitapla ilişkisini kontrol eden ebeveynler, kontrollü olmak zorundadır. Bu konuda çocuğa okuma yazma eğitimi vermeden önce ebeveynleri eğitmek gerektiği ileri sürülmüştür.²⁵ Ebeveynler, ne ilk karşılaşmayı zedeleyecek ne de bu ilk karşılaşmada kitaba zarar verecek bir durum oluşturmamalıdır. Sakınmanın iki boyutlu olarak ileriye taşıma bilincini yüklenmesi gerekir. Bu da, çocuğun kitapla temas kurması için bazı kanalların açık bırakılması ve onun önemli bir nesne olduğunun daha ilk zamanlardan kavratılmasıyla ilgilidir. Dilsel olarak gelişimin atacağı bu zaman diliminde şarkılı ve sesli kitaplar, ses tekrarlarından oluşan minik tekerlemeler, sözcük tekrarlarına dayalı uyaklı şiirler çocuğun ilgisini çekmektedir.²⁶ Ayrıca bu yaş gurubundaki kitapların belli bir oranda $\frac{3}{4}$ 'ü resim, $\frac{1}{4}$ 'ü de yazıdan oluşmalıdır.²⁷ Bu yaş gurubu kitaplarını taşıdığı özellikle bakımından ayıracak olursak, daha çok “tanıma ve algılama kitapları” (bebeğin ilk kitabı)²⁸ bu döneme denk düşeceğini söyleyebiliriz. Bu bakımdan, çocuğun bu zaman diliminin özelliklerini taşıyan kitaplarla buluşturulması gerekmektedir.

Bu yaş gurubundan 2-3 yaşları için Sedat Sever’in, Ülkü Ovat-Ümit Öğmel, Sesler; Nina Filipek, İlk Sözlüğüm; Can Göknil, Temiz Kirlî; Leslie McGuire, Dişlerini Fırçalıyor musun?; Atsuko Morozumi, Minik Tavşan Yatma Zamanı adlı eserler, önerdiklerinden bazılarıdır.²⁹ 3-4 yaşları için de, Fatih Erdoğan, Kuşumu Kim Kışkırladı; Necdet

23 Siddık, Akbayır, Şerife Şahin, “Yaş Guruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat”, *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S.104-105, s.191.

24 Fikret Uslucan, “Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Çocuk Edebiyatının Rolü”, *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S.104-105, s.35.

25 Fikret Uslucan, “Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Çocuk Edebiyatının Rolü”, *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, s.35.

26 Siddık, Akbayır, Şerife Şahin, “Yaş Guruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat”, s.191.

27 Siddık, Akbayır, Şerife Şahin, “Yaş Guruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat”, s.191.

28 Serdal Seven, “Çocuk Kitapları”, *Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı (Ed. Şener Demirel)*, s.110.

29 Sedat Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, s.30-31.

Neydim, Düşler Teknesi; Ayla Çınaroğlu, Üç Kuzucuk; Seza Aksoy, Uyku Ağacı; Gülçin Alpöge, Ah Şu Su adlı eserler önerdikleri arasındadır.³⁰

Hasan Güleriyüz, 2-4 yaşları için Eriç Carle'nin, Mavi Bulut; 2-5 yaşları için Cames Lewis'in Küçük Deneyci, Aseza Aksoy'un Uyku Ağacı adlı eserleri tanıtmaktadır.³¹

4.2. 4-6 Yaş Grubu İçin Kitaplar

Bu yaş gurubu, okul öncesi dönem olarak da adlandırılmaktadır.³² 1-3 yaş döneminden sonra çocuğun gelişimin daha bir somutlaştığı görülür. Bu yüzden masal ve öykü okuma/anlatma dönemidir.³³ Seçilecek kitapların fazlaca uzun olmaması ve gerekli ölçüde bir kurguya sahip olması lazımdır. Bu durumda çocuk, kendisi ve yaşamı dışındaki farklı kurgulara yönelmiş ve böylece ilişki kurmayı öğrenmiş olur. Bu yaş gurubu çocuklarında aynı masalı veya öyküyü tekrar tekrar dinleme eğilimi görülür. Bu yüzden çocuğun dünyası ve mantığı içerisinde farklı kitaplarla buluşması sağlanmalıdır.³⁴ Çocuğun tekrar okunması veya anlatmasını istediği masalın/hikâyenin aslında başka bir açıdan ne kadar etkili olduğunu da göstermektedir bu durum. Bu yüzden dengeli bir yaklaşımla bu isteğin ve durumun kontrolü sağlanmalıdır. Bir imkân olarak karşımızda olan çocuğun bu tekrar okunma arzusunun, bu açıdan dikkate alınması gerekir. “Kabartma ve otomatik fırlayan kitaplar, tekerleme ve yuva şarkısı kitapları, resimli ninni kitapları”³⁵ gibi, bu yaş gurubunun algısına hitap eden kitapları, bu ayrımlar ve adlandırmalarla söz konusu etmek mümkündür. Çocuğun 10-12 yaş döneminde kalıcı bir alışkanlığa dönüşecek olan kitap okuma etkinliklerinin temelleri, özellikle ilk altı yaş içerisinde atılacağından,³⁶ bu yaş döneminin son evresi olan 4-6 yaş dönemine dikkat etmekte fayda vardır.

Sedat Sever, 4-5 yaşları için önerdikleri arasında Aytül Akal, Küçük Prens'in Doğum Günü; Nur İçiözü, Yalnız Yılan; Fatih Erdoğan, Fili Yuttu Bir Yılan; Aysel Gürmen, Ben Neredeyim adlı eserleri yer almaktadır.³⁷

Hasan Güleriyüz, 4-6 yaşları için Gülten Dayıoğlu'nun Öyle Eğleniyorum ki; 4-7 yaşları için İsmail Kaya'nın Uçmak İsteyen Kaplumbağa adlı eserlerini tanıtmaktadır.³⁸

4.3. 6-8 Yaş Grubu İçin Kitaplar

Bu dönem, okumanın artık okul düzeyinde gerçekleştiği bir yaş gurubudur. Bu yüzden okul bünyesi içerisindeki kitapların da bu yaş grubu kategorisinde değerlendirilmesi

30 Sedat Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, s.31-32.

31 Hasan Güleriyüz, *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, s. 207.

32 Miriam Zeliha Stebler, “Yaş Gruplarına Göre Çocuk Kitapları”, *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (Ed. Tacettin Şimşek), s. 128.

33 Sıddık, Akbayır, Şerife Şahin, *Yaş Guruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat*, s.192.

34 Miriam Zeliha Stebler, “Yaş Gruplarına Göre Çocuk Kitapları”, *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı* (Ed. Tacettin Şimşek), s. 129.

35 Serdal Seven, “Çocuk Kitapları”, *Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı* (Ed. Şener Demirel), s.111.

36 Sıddık, Akbayır, Şerife Şahin, *Yaş Guruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat*, s.192.

37 Sedat Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, s. 33.

38 Hasan Güleriyüz, *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, s. 208.

mümkündür. Çocuğun kendi yaşam alanını içeren muhtevaya sahip kitaplarla bu dönemde karşılaşması, onda kitap bağıllığını oluşturacaktır. Ayrıca bu yaş gurubu kitapları, bir takım ahlaki ve toplumsal davranışın kazandırılmaya çalışıldığı bir içeriğe de sahip olmalıdır. Bu içerik, çocuğa dayatılan ve kabaca işaret edilen bir tarzda olmamalıdır. Çünkü bu konuda ciddi hatalar yapılmaktadır. Çocuğun bireysel ve toplumsal anlamda doğru kabul edilecek durumları keşfedecek içeriklerle karşılaşması, bu hataların giderilmesi için bir başlangıç oluşturabilir. Bu bakımdan, genelde edebi eser, özeldede çocuk edebiyatı eseri, okurun tercihte bulunmasını sağlamalıdır. Ayrıca bunun, tercih kavramının şahsiyet gelişimine sunacağı katkıyı öngörmesi gerekmektedir. Bu güveni sağlayan çocuk kitabının başarı sağlaması oldukça mümkün görünmektedir. Bunun yanında, bu yaş gurubu için giderek estetik karşılığı güçlü olan kitaplara yönelmekte fayda vardır. Çocuğun, kendisinden hareketle dışarıyı algılama ve değerlendirme yetisi geliştikçe, buna paralel olarak estetik beğenininde farklılaşacağı düşünülmelidir. Bu durumun göz ardı edilmesi, zamanla sadece içeriğe odaklanılan bir hal alacağından, olumsuz bir durum oluşmasına yol açar. Bu yüzden eserde, hem değer içeriğinin hem de estetik karşılığın bir gelişim dengesine sahip olması oldukça önem kazanmaktadır. Çünkü kitaplar, edebî düzlemde içerik ve biçim açısından doğruluk ve güzellik özelliklerine sahip olmalıdır. Bütün sanat yapıtlarında okuyucuya sunulacak katkılar, anlamsal ve estetik boyut olmadan düşünülemez. Bu durumun bizleri vardığı hassasiyetlere çocuk kavramını ve bilinç dünyasını da eklediğimizde, meselenin önemi daha da artacaktır. Bu bakımdan, çocuk merkezliğinde doğru bir edebî etkileşim için söz konusu ayrıntıların bilinmesi oldukça önem arz etmektedir.

Osman Gündüz ve Tacettin Şimşek, *Okuma Eğitimi* adlı eserlerinde, dil gelişimi, zihinsel gelişim, kişilik gelişimi, sosyal gelişim ilkeleri çerçevesinde belli yaş aralıklarına uygun kitap listesi önermektedir. 6-8 yaş aralığı için Abdulkadir Budak, *Kuşların Alfabetesi*; Fazıl Hüsnü Dağlarca, *Kuş Ayak*; Gülten Dayıoğlu, *Ece ile Yüce-Annem Beni Sevmiyor mu?*; Serpil Ural, *Çiçeğin Ömrü* adlı eserler, önerilen kitaplardandır.³⁹

Fikret Uslucan da, *Mesnevi, Kelile ve Dimne, Binbir Gece Masalları*'ndan bazı seçmelerin 7 yaş için uygun olduklarını belirtmektedir.⁴⁰

Sedat Sever'in 5-6 yaşları için İsmail Kaya, *Küçük Karganın Bir Günü*; Tarık Demirkan (Derleyen), *Her Güne Bir Masal*; Ömer Lütfi Şadoğlu, *Bulmacalı Bilmeceler* adlı eserleri; 6-8 yaşları için de Yalvaç Ural, *Gözü Boynuz ile İzi Yıldız*; Ayla Çınaroğlu, *Şiir Gemisi*; Fazıl Hüsnü Dağlarca, *Yazıları Seven Ayı* adlı eserleri önerdikleri arasında sıraladığı görülmektedir.⁴¹

4.4. 8-10 / 9-11 / 11-12 Yaş Grupları İçin Kitaplar

Bu yaş döneminde okul bilgisindeki gelişime bağlı olarak sosyal bir gelişim de izlenir. Bu nedenle farklı duyguların geliştiği bir evre olarak düşünülmelidir bu yaş dönemi.

39 Osman Gündüz-Tacettin Şimşek, *Anlama Teknikleri 1 Uygulamalı Okuma Eğitimi El Kitabı*, s.72.

40 Fikret Uslucan, "Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Çocuk Edebiyatının Rolü", *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, s.37.

41 Sedat Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, s. 34-35-36.

Çocuğun kendi cinsinden arkadaşlara yöneldiği bu dönemde bu yönelmenin nabızı tutularak bu durum bir imkâna dönüştürülmelidir. Erkeklerin bu yaştan itibaren serüven ruhu gelişirken, kızlarda daha çok düşsel öğelerle romantizm baskın bir hal alır.⁴² Bu dönemin kitapları, genel olarak öykü kitaplarının yanında fabl, şiir, çizgi roman, doğa ve fen olaylarıyla ilgili kitaplardır. Kişilik gelişimin ergenlik kavramıyla buluştuğu bu yaş grubunda, ergenlik gelişimine paralel bir şekilde edebî gelişimin de sağlanması gerekir. Doğru tercihler ve doğru müdahaleler, ergenliğin bu ilk zamanlarını imkâna dönüştürme olanağına sahiptir. Ayrıca, çocuğun bu dönemde, aile ve öğretmen gibi rehberlerden çok, arkadaş ve çevre etkileşimine açık olması, kitapların grup faaliyetleri eşliğinde söz konusu edilmelerini gerektirmektedir. Bu bakımdan, kendi tercih ve belirlemeleri yoluyla, kitapların yaşamlarında cazip bir konuma gelmesi sağlanabilir.

Osman Gündüz ve Tacettin Şimşek'in önerdikleri kitap listesinde, bu 8-10 yaş aralığı için, Cemal Süreya'nın Aritmetik İyi Kuşlar Pekiyi, Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Cin ile Cincik, Gökhan Özcan'ın Altmışikiden Tavşan, Mevlana İdris'in Çınçınlı Masal Sokağı, M. Ruhi Şirin'in Dünyaya Gelen Adam, Samed Behrengi'nin Bir şeftali Bin Şeftali adlı eserlerinin yer aldığı görülür.⁴³ 10-12 yaş aralığı için de, Antoine de Saint Exupery'nin Küçük Prens, Gültен Dayıoğlu'nun Kafdağı'nın Ardına Yolculuk, Sevim Ak'ın Vanilya Kokulu Mektuplar, Ülker Köksal'ın Uzaydaki Arkadaşım adlı eserlerin, önerilenler arasında yer aldığı görülür.⁴⁴

Fikret Uslucan ise, 9-10 yaşları için Alice Harikalar Diyarında, Peter Pan; Jules Verne ile Ömer Seyfettin'in eserlerini; 11- 12 yaşları için de Dede Korkut Hikayeleri, peygamber kıssaları, Kemalaettin Tuğcu'nun eserlerini önermektedir.⁴⁵

Sedat Sever'in, önerdikleri arasında 8-10 yaşları için Yalvaç Ural'ın Müzik Satan Çocuklar'ı; Çetin Öner'in Portakal'ı yer almaktadır. 10-12 yaşları için Fazıl Hüsnü Dağlarca'nın Balina İle Mandalina'sı; Çetin Öner'in Gülibik'i; Gültен Dayıoğlu'nun Mo'nun Gizemi adlı eserleri önerdiği görülmektedir.⁴⁶

Hasan Güleriyüz, 7+ yaşları için Nazım Hikmet'in Sevdalı Bulut; 8+ için Kemal Ateş'in Yitik Kuzuları; 9+ için kendi eseri Rüzgârlı Vadi; Samet Behrengi'nin Küçük Kara Balık; 8-10 yaşları için de Tacim Çiçek'in Şeftali Dede adlı eserleri tanıtmaktadır.⁴⁷

4.5. 13-15 Yaş Grubu için Kitaplar

Çocuğun gençlik dönemine adım attığı bu ilk yıllar, genellikle içe kapanma ve isyankârlık eğilimlerinin arttığı görülür.⁴⁸ Bu yüzden, bugüne gelinceye dek elde edilen

42 Siddık, Akbayır, Şerife Şahin, *Yaş Guruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat*, s.194.

43 Osman Gündüz-Tacettin Şimşek, *Anlama Teknikleri 1 Uygulamalı Okuma Eğitimi El Kitabı*, s.74.

44 Osman Gündüz-Tacettin Şimşek, *Anlama Teknikleri 1 Uygulamalı Okuma Eğitimi El Kitabı*, s.76.

45 Fikret Uslucan, "Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Çocuk Edebiyatının Rolü", *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, s.37.

46 Sedat Sever, *Çocuk ve Edebiyat*, s. 37.

47 Hasan Güleriyüz, *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, s. 208-209.

48 Siddık, Akbayır, Şerife Şahin, *Yaş Guruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat*, s.194.

bazı kazanımların bir durağanlık belki de bir tehlike yaşadığı dönem olarak görülmelidir. Çocukta oluşan fikri arayışların ve gözlemlenen durumlarla oluşan memnuniyetsizliklerin uzun sürmesi halinde bazı sıkıntılar baş gösterebilir. Arayış döneminde olan çocuklara, bu dönemde biyografi tavsiye etmek faydalı olabilir.⁴⁹ Tabii ki çocuğun çevresine karşı aktif olduğu bu yaş döneminde, toplu olarak ortam iyileştirici okumalara ve yönlendirmelere ihtiyaç vardır. Okul ortamlarında veya farklı sosyal merkezlerde kitap merkezli çalışmaların gerçekleştirilmesi ergen gruplarını motive edebilir. Sıkıcılığı önlemek adına mizah dergilerinin bu dönem için işlevselliği bir hayli fazladır. Çünkü bu yaş gurubunun bu tarz zekâ egzersizlerine karşı ilgili olduğu görülmüştür. Ayrıca, edebiyat çalışmalarında bu yaş gurubunu merkeze almak oldukça önemlidir. Okul dergisi gibi projelerle bu yaş gurubunun aktifleşme isteği karşılanmış olur. Bu bakımdan okul içinde edebi faaliyetleri somutlaştırmanın büyük getirileri vardır.

Osman Gündüz ve Tacettin Şimşek'in öneri listesinde 12-15 yaşları için, Halikarnas Balıkcısı, Parmak Damgası; Jose Mauro de Vasconcelos, Şeker Portakalı; Reşat Nuri Güntekin, Anadolu Notları; Server Bedii (Peyami Safa), Cingöz Recai-Elmaslar İçinde adlı eserler, önerilenler arasındadır.⁵⁰ 15 yaş ve üzeri için de, Adalet Ağaoğlu, Fikrimin İnce Gültü; Attila İlhan, Allah'ın Süngüleri; Cengiz Aytmatov, Elveda Gülsarı; Mustafa Kutlu, Uzun Hikâye; Üstün Dökmen, İletişim Çatışmaları ve Empati adlı eserlerin önerilenler arasında olduğu görülmektedir.⁵¹

Sonuç

Çocuk edebiyatında yaş grupları ayrımı ve bunlara yönelik kitaplar, kolayca belirlenecek bir şey değildir. Bu belirlemeyi etkileyecek birçok unsur söz konusudur. Bu konuda, çocuğun takvim yaşından okuma yaşına ve başka birçok değişkene dek bazı ayrıntılara ve bunların çocuğun dünyasındaki karşılığına değinmek gerekir. Okul öncesi dönemden gençlik dönemine kadarki olan süreçte gerçekleşecek okumalar, öncelikle çocuğa sunulacak nitelikli kitaplarla sağlanmalıdır. Bu bakımdan çocuk edebiyatı kitaplarının, birçok unsura sahip olması yanında, çocuğa görelilik ilkesi çerçevesinde çocuğun yaşına uygun olması gerekir. Çocuk edebiyatı, bu anlamda, adlandırılması bakımından çocuğa görelilik anlamını kabul etmektedir. Geriye kalan şey ise, bu kapsam içerisinde, çocuk kitaplarını farklı açıları gözeterek şekilde tasnif etmek ve buna uygun okuma süreçlerini desteklemektir. Bu konuda, çocuk kitaplarına yönelik genel bir kategori yapılmalı, içeriğe ilişkin bilgiler zenginleştirilmeli ve yapılacak tasniflerin esnek tutulması gerekmektedir. Böylece, bu olanakların hazırlandığı bir çocuk edebiyatının tutarlılığı artacak ve çocukluk dönemi okumaları anlamlı hale gelecektir.

Çocuk edebiyatında yaş gruplarına göre kitap ve özellikleri, daha çok alanın teknik bir meselesi olarak anlaşılmaktadır. Her disiplinin belli açılardan ayrıştırılabilecek ko-

49 Siddık, Akbayır, Şerife Şahin, *Yaş Guruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat*, s.194.

50 Osman Gündüz-Tacettin Şimşek, *Anlama Teknikleri 1 Uygulamalı Okuma Eğitimi El Kitabı*, s.80.

51 Osman Gündüz-Tacettin Şimşek, *Anlama Teknikleri 1 Uygulamalı Okuma Eğitimi El Kitabı*, s.83.

nuları olduğu gibi, çocuk edebiyatının da böyle bir durumu vardır ve bu doğal karşılanmalıdır. Bu doğallığın, konuyla alakalı belirlemelerin yapılması için zemin oluşturduğu söylenebilir. Fakat bu zeminin, araştırmacılar için farklılıklara olanak sağladığı ve bu farklılıkların konuya dair bir toparlamadan çok ters etkide bulunduğu da ileri sürülebilir. Çocuklar için yaş guruplarına göre kitapların, daha çok edilgen halde olan çocuk ve ebeveynler için karmaşık hale gelmesi, bu açıdan dikkat edilmesi gereken bir husustur. Bu yüzden kitap tercihlerine ilişkin olarak doğal karşılanacak uzman görüşlerinin mümkün olduğu müddetçe benzerlik göstermesi önem kazanmaktadır. Çocuk edebiyatında bürokratik bir engel oluşmaması için bunun üzerinde düşünülmalıdır. Yazar, uzman, yayınevi ve katılımları sağlanacak diğer kişilerin/yapıların hemfikir olacağı kriterlerin oluşturulması gerekmektedir. Hatta bu kriterler, kalite standartları şeklinde belirlenip çocuk edebiyatının nitelikli sonuçlar alması için belirleyici konuma taşınabilir. Hem mevcut hem de yayımlanacak eserlerin bu kriterler eşliğinde ele alınması ve okunma alanına taşınması, bu konuyla ilgili dengeleyici bir etki gösterebilir. Hedeflenen kitle olan çocukların, belli bir gelişime ermeleri bakımından okumaları gereken kitaplara bu tarz bir müdahale yahut bu konu hakkında böyle bir strateji izlenmesi gerekli görünmektedir. Çünkü okuma eylemi, karakteri gereği çoklu bir yapıya sahiptir. Taraflardan biri çocuk olduğundan, bu daha makul bir duruma işaret etmektedir.

Çocuk edebiyatına dair her türlü konu ve belirlemenin kilit rolde değerlendirileceği eser kalitesi oldukça önemlidir. Bu kalitenin, çocuk edebiyatının öznelere tarafından karşılanması gerekir. Çocuk kitaplarını yaş guruplarına göre ayrıştırmada da bu gerekçe söz konusudur. Fakat kalite kavramı, bu konudaki belirlemelerin doğal süreçleri de gözetecek şekilde anlam kazanmaktadır. İnsanoğlunun tercihleri, daha çok deneme yanılma durumlarının belirlediği bir olgunluk sayesinde gerçekleşmektedir. Bu bakımdan çocuğun veya ebeveynlerin, kitap belirlemedeki hatalarının da biraz katkı sunacak bir durum oluşturduğu kaydedilmelidir. Bu ayrıntı, çocuğun tercihlerini ortaya koymasında biraz özgür bırakılmasıyla da ilgilidir. Ayrıca, çocuğun tercihinden sonra, gerçekleşecek okuma sürecinin birlikte müzakere edilmesi için de pedagojik anlamda önemli fırsatlar sunmaktadır.

Kaynakça

- Akbayır, Sıddık - ŞAHİN, Şerife “Yaş Guruplarına Göre Çocuklar İçin Edebiyat”, *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S.104-105.
- Aytaş, Gıyasettin, “Okuma Gelişiminde Çocuk Edebiyatının Rolü”, *TÜBAR-XIII-/2003-Bahar*.
- Bilkan, Ali Fuat “Çocuk Edebiyatı –Kavram ve Mahiyet”,*Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S.104-105.
- Doğan, D.Mehmet, *Doğan Büyük Türkçe Sözlük*, Yazar Yayınları, Ankara, 2011.
- Erdal, Kelime, “Çocuk Edebiyatı ve Çocuk Kitapları”, *Milli Eğitim*, S. 178, Bahar 2008.
- Güleryüz, Hasan, *Yaratıcı Çocuk Edebiyatı*, PegemAkademi Yayıncılık, 2002.
- Gündüz, Osman – ŞİMŞEK, Tacettin, *Anlama Teknikleri 1 Uygulamalı Okuma Eğitimi El Kitabı*, Grafiker Yayınları, Ankara, 2011.
- Karatay, Halil, “Karakter Eğitiminde Edebi Eserlerin Kullanımı”, *Turkish Studies International Periodical For The Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 6/1, Winter 2011.
- Kıbrıs, İbrahim, *Çocuk Edebiyatı*, Kök Yayıncılık, Ankara, 2010.
- Oğuzkan, Ferhan, *Yerli ve Yabancı Yazarlardan Örneklerle Çocuk Edebiyatı*, Anı Yayınları, Ankara, 2001.
- Seven, Serdal, *Edebi Metinlerle Çocuk Edebiyatı (Ed. Şener Demirel)*, Pegem Akademi Yayınları, Ankara, 2010.
- Sever, Sedat, *Çocuk ve Edebiyat*, Kök Yayıncılık, Ankara, 2007.
- Stebler, Miriam Zeliha, “Yaş Gruplarına Göre Çocuk Kitapları”, *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı (Ed. Tacettin Şimşek)* Ankara, 2011
- Şimşek, Tacettin, YALÇIN, Fatih, YAKAR, Yasin Mahmut, “Çocuk ve Edebiyat”, *Kuramdan Uygulamaya Çocuk Edebiyatı El Kitabı*, Ankara, 2011.
- Uğurlu, Seyit Battal, “Çocuk Edebiyatı Eleştirisi”, *Turkish Studies International Periodical For the Languages Literature and History of Turkish or Turkic*, Volume 5/3, Summer 2010, s.1933.
- Uslucan, Fikret, “Okuma Alışkanlığının Kazandırılmasında Çocuk Edebiyatının Rolü”, *Hece Çocuk Edebiyatı Özel Sayısı*, S.104-105, s.35.
- Yılar, Ömer, “Çocuk Yayınları”, *Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı (Editörler Ömer YILAR- Lokman TURAN, Lokman)*, Pegem Akademi, 2011.

